

Avrupa Konseyi Dil Politikaları Bağlamında AVRUPA DİL GELİŞİM DOSYASI PROJESİ (ELP)

Öğr. Gör. Bengü AKSU ATAÇ
Atılım Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Mütercim Tercümanlık Bölümü
Öğretim Elemanı

Avrupa konseyi, 5 Mayıs 1949 yılında 10 Avrupa ülkesinin (Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda İngiltere, İrlanda, İsveç, İtalya, ve Norveç) kurucu üye olarak katılımıyla Fransa'nın Strasbourg kentinde kurulmuştur. Türkiye, Avrupa Konseyine 1949 yılında katılan ilk ülkelerden biri olmuş ve kurucu üye statüsünde Konseyin tüm çalışmalarına kesintisiz katılmıştır.

Avrupa Konseyi'nin Avrupa'nın geleceği için belirlediği eğitim ve kültür politikaları içinde en çok öne çıkan konulardan biri de dil politikalarıdır. Konsey, Avrupanın geleceği için "çok kültürlü, çok dilli" bir toplum yaratma anlayışını vazgeçilmez bir eğitim hedefi olarak belirlemiş ve bu hedefe ulaşma konusunda üye ülkeleri yönlendirmeye başlamıştır. Bu yönlendirmeyi ve çok dillilik bilincini yaymak için Avrupa Konseyi, 2001 yılını 'Avrupa Diller Yılı' olarak ilan etmiştir (Sheils, 2001).

Türkiye'nin Avrupa Konseyine üyeliğinden bu yana MEB'in Konseyle ilişkileri yabancı dil öğretimi açısından artarak devam etmiş ve 2000 'li yılların başında yabancı dil öğretimine ilişkin olarak Avrupa Konseyi ile ortak yürütülen son uygulamalardan biri 2001 - Avrupa Diller Yılı kutlamaları olmuştur.

Diller yılını ilan etmedeki temel amaç, Avrupa Konseyine üye ülkelerin dil ve kültür miraslarına sahip çıkmaları ve bunu diğer Avrupa ülkeleriyle paylaşmalarıdır. Bunun yanı sıra çok kültürlü, çok dilli Avrupalı olma bilincini yayarak birden çok dil öğrenmeyi teşvik etmektedir. Bu yolla çok dil öğrenmenin farklı dil ve kültürel geçmişleri olan insanlar arasında hoşgörüyü arttıracığı ve bireylerin birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlayacağı beklenmektedir.

Avrupa'da çok dilliliği yayma ve bunu üye ülkelerin eğitim politikalarına yansıtılmalarını sağlamak amacıyla Konseyin bünyesinde yer alan 'Yaşayan Diller Bölümü', 'Dil Politikası Birimi'ne dönüştürülmüştür. Birimin temel görüşü, demokratik vatandaşlık hakları bağlamında herkesin dil öğrenme hakkı olduğudur. Bu hak o ülkenin resmî dilinin dışında yer alan tüm dilleri de içermektedir. Diller zenginliğine sahip Avrupa kıtasında yaşayan insanlar için çok dil öğrenmek kültürel mirası yeni kuşaklara devretmek ve mevcut dilleri yaşatabilmek için bir zenginliğin doğurgusudur. Bu dil zenginliğine sahip çıkılmalıdır. Bu bağlamda dil politikası birimi Avrupa kıtasında çok dilliliği yaygınlaştırmak için çalışmalar yapmakta, seminerler düzenlemekte ve projeler üretmektedir. Avrupa Konseyine üye toplam 48 ülkede yürütülen en yaygın dil eğitim politikası projesi "**Avrupa Dil Gelişim Dosyası (European Language Portfolio)**" projesidir.

Avrupa Diller Yılı kutlama etkinlikleri nedeniyle Avrupa Konseyi, Dil Politikaları Birimi tarafından geliştirilen Avrupa Dil Gelişim Dosyası projesinin, 15-17 Ekim 2000 tarihleri arasında Polonya'nın Cracow kentinde düzenlenen Eğitim Bakanları Daimi Konferansı sonunda imzalanan sonuç bildirgesiyle Konseye üye tüm ülkelerde uygulanması karar altına alınmıştır. Bu bağlamda, 2004-2005 öğretim yılına kadar önce pilot okullarda uygulamaların yapılması, 2004-2005 öğretim yılından sonra da, tüm Avrupa Konseyi üye ülkelerinde bu uygulamanın yaygınlaştırılması planlanmıştır. Avrupa Birliği bu projeye parasal destek sağlamaktadır.

Bu proje ile, Avrupa yurttaşları arasında karşılıklı anlayışın geliştirilmesi, değişik kültürlerle saygı gösterilmesi, kültür ve dil farklılıklarının korunması, farklı ülkelerdeki dil öğretim programlarının birbirine uyumunun sağlanması ve dil öğretimine standartların getirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu projenin temel amacı, her Avrupa vatandaşının bir dil pasaportuna sahip olmasıdır. Bu pasaportu taşımaktaki temel amaç, Avrupa vatandaşlarının çok dilli yetiştirmelerini sağlamak ve onları çok dil öğrenmeye teşvik etmektir. Başka bir anlatımla, çok dillilik ve çok kültürlülük bağlamı içerisinde her Avrupa vatandaşının, ilköğretimde birinci yabancı dili, orta öğretimde ikinci yabancı dili ve üniversite düzeyinde de üçüncü yabancı dili öğrenmesi gerektiğini vurgulamak ve onları dil öğrenmeye teşvik etmektir.

Önümüzdeki yıllarda, Avrupa'da serbest dolaşım hakkı ve iş izni ala-

bilmek için her Avrupa vatandaşının bu pasaportu yanında taşıması gerekli olacaktır. Başka bir anlatımla, normal pasaportun yanı sıra dil pasaportu da geçerli olacak ve dil pasaportunda o ülkenin dilini bildiğinizi belgelendirmeniz gerekecektir. Bu bağlamda, dil pasaportu olanlar Avrupanın herhangi bir ülkesinde uzun süreli iş ve oturma izni alma şansına sahip olacaktır.

Avrupa Dil gelişim dosyasının iki temel işlevi vardır:

- Birincisi, **bilgilendirme işlevi** yani kişinin dil öz geçmişi hakkında bütün bilgilerin bu dosyada yer almasıdır. Yabancı bir dili öğrenmek için ayrılan süreden, öğrenim yaptığı kuruma, öğrendiği dille ilgili aldığı sertifikalar, diplomalar hepsi bu işlevi yerine getirmektedir.
- İkincisi, dil gelişim dosyasının **eğitsel işlevi**dir. Eğitsel işlev, bireyin dil öğrenme konusundaki kararları kendisinin vermesine yardımcı olması ve bir dil öğrenme konusunda öğrencinin özerk olması yani öğrenme otonomisine sahip olmasıdır. Bu anlayışla, dil öğrenen kişi kendisini öğrenme sürecinde bağımsız hissedecek ve kendi kendini değerlendirme şansına sahip olacaktır.

Bu eğitsel yararların yanı sıra dil öğrenmenin saydam olması, dil düzeylerinin belirlenmesi, öğrenmiş olduğu bu bilgileri aktarabilmesi, transfer edebilmesi açısından da bireye önemli katkılar getirmektedir. Bu anlamda öğrenen özerkliği (learner autonomy) kavramı devreye girmekte ve dil öğrenme sürecinin bireye dönük olduğu ve bunun sınıf içinde değil yaşamın her aşamasında olduğu gerçeği ön plana çıkmaktadır.

Avrupa Dil Gelişim Dosyası üç bölümden oluşmaktadır. Dil Pasaportu, Dil Öğrenim Geçmişi ve Dil Dosyası.

Dil Pasaportu belirli dönemlerde değişik dillerdeki yeterliliğinize ilişkin genel bilgileri içerir. Biçimsel nitelikleri ve kendini değerlendirme kayıtlarını tutarak önemli dil ve kültürlerarası öğrenme deneyimleri ile dil yetilerini tanımlar. Avrupa Konseyi tarafından sunulan Standart Pasaport tüm Avrupa'da denklik ve serbest dolaşım süreçlerini kolaylaştırmaktadır.

Dil Öğrenim Geçmişi bildiğiniz dillerle neler yapabileceğinizi belirtmenizi, mesleki eğitimde ya da işyerinde edindiklerinizin yanı sıra örgün eğitim sistemleri içinde ve dışında kazandığınız dilsel ve kültürel deneyimleriniz hakkındaki bilgileri eklemenizi sağlar, öğrenme sürecinizi ve gelişiminizi değerlendirip yansıtarak eğitim sürecinizi planlamanızı hızlandırır. Ayrıca, bu bölüm birçok dilde dil becerilerinin geliştirilmesi gibi çok dilliliği yaygınlaştırmak üzere düzenlenmiştir.

Dil Dosyası Dil Öğrenim Geçmişi ve Dil Pasaportu bölümlerinde kayıtlı olan başarı ve deneyimleriniz örneklerle açıklamanız ve belgelendirmeniz için gerekli materyalleri seçmenize olanak sağlar.

Dil pasaportunda belirlenen dil düzeyleri, başlangıç, orta ve ileri düzey olmak üzere altı aşamada ele alınmaktadır. Bu düzeyler aşağıda gösterilmiştir.

I. Başlangıç düzeyi (Temel kullanıcı),

A1 (Breakthrough)

A2 (Waystage)

II. Orta düzey (Bağımsız Kullanıcı)

B1 (Threshold)

B2 (Vantage)

III. İleri düzey (Yetkin Kullanıcı)

C1 (Proficiency)

C2 (Mastery)

Bu düzeylerle dil öğrenimine Avrupa Konseyi tarafından yeni standartlar getirilmekte, her mesleğin standartları olduğu gibi dil öğretiminde de bu standartlar temel alınmaktadır. Bireylerden bu standartlara ne kadar ulaştıklarını belgelendirmeleri beklenmektedir. Standartlaşma, belgelendirme işlemiyle bir anlamlılık kazanmaktadır.

Dil yeterlilik alanları dil öğrenmedeki dört temel dil becerisine (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) göre belirlenmektedir. Dil becerileri anlama bağlamında dinlediğini anlama ve okuduğunu anlama olmak üzere ikiye ayrılmakta; konuşma becerisi de karşılıklı konuşma ve sözlü anlatım olmak üzere ikiye ayrılmakta ve yazma becerisi de yazılı anlatım olmak üzere dil becerileri üç aşamada ele alınmaktadır.

Avrupa Dil Gelişim Dosyası dil öğrenme ve öğretme sürecindeki bu belirlemelere ek olarak değerlendirme boyutuna da bazı yenilikler getirmektedir. Dil gelişim dosyası uygulaması ile kendini değerlendirme (self-assessment) kavramı gündeme gelmektedir. Bu değerlendirme yaklaşımı ile birey kendini ve dil gelişim sürecini sürekli değerlendirme imkanı bulabilmektedir. Bunun yanı sıra bireyden öğrenmeyi öğrenmesi de beklenmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin öğrencilere dil öğrenme sürecinde daha çok yardımcı olmaları beklenmektedir.

Türkiye'de bu proje, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında 2001 tarihinde alınan bir Makam Onayı ile başlatılmıştır. Bu uygulamanın özellikle özel okullarımızda yani yabancı dille eğitim yapan özel Türk okulları, Anadolu liseleri ve süper liselerde başlaması, kademeli bir yaklaşımla daha sonra genel liselere doğru yaygınlaştırılması uygun görülmüştür. Dil projesinin ilk aşamasında Ankara ile Antalya'dan 20 devlet okulu ile dört özel okul pilot okul olarak alınmış ve bu okullarda pilot uygulamalara başlanmıştır. 2004 yılında pilot okul sayısı 30'a çıkarılmıştır. 2005 ve daha sonraki yıllarda kademeli olarak bu uygulamanın ülke genelinde yaygınlaştırılması planlanmıştır. Bu proje orta dereceli 30 okulda denenmekte, 60 öğretmen ve 1357 öğrenci projede yer almaktadır. Pilot okullarda uygulamaya geçmeden önce bu okullarda görevli İngilizce öğretmenleri hizmet içi eğitime alınmış ve dil dosyası projesi ayrıntılı bir şekilde tanıtılmıştır. Farklı Avrupa ülkelerinde geliştirilen örnekler incelenmiş, dil betimleyicileri (language descriptors) analiz edilmiş ve uygulama sürecinin nasıl olacağı konusu üzerinde durulmuştur.

Yapılan dört farklı seminer sonucunda, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında bir çalışma grubu oluşturulmuş ve Liselerde okuyan 15-18 yaş grubu öğrenciler için Avrupa Dil Gelişim Dosyası modeli geliştirilmiştir.

Hazırlanan dil gelişim dosyası modeli, 2002-2003 öğretim yılı başında denenmek amacıyla okullara gönderilmiş ve böylece proje pi-

lot okullarda uygulanmaya başlamıştır. Pilot okullarda denemesi yapılan dil gelişim dosyası modeli, Avrupa genelinde geçerlilik alabilmek amacıyla Mayıs 2003'te Avrupa Konseyine sunulmuştur. Avrupa Konseyine üye 48 ülke içerisinde yer alan Türkiye, Dil Gelişim Dosyasını hazırlayarak bu projede ilk 15 ülke arasında yerini almıştır. Avrupa ülkeleri tarafından hazırlanan dil gelişim dosyalarının geçerliliğini onaylayan "Geçerlilik Komitesi" (Validation Committee), Türkiye tarafından hazırlanan dosyayı incelemiş, Avrupa Konseyi dil öğrenme standartlarına uygun bulmuş ve 47.2003 geçerlilik numarası vererek bu çalışmayı Avrupa çapında tescil etmiştir. Akredite (tescil) edilen Avrupa Dil Gelişim Dosyasının CD formatında dijital kopyası da hazırlanmış, yabancı dil öğretmenlerinin ve öğrencilerin kullanımına sunulmuştur.

Bu proje bağlamında, Millî Eğitim Bakanlığı, 23-25 Ekim 2003 tarihleri arasında Avrupa Konseyinin geleneksel olarak her yıl düzenlediği Uluslararası Avrupa Dil Gelişim Dosyası toplantısına İstanbul'da ev sahipliği yapmıştır. Bu toplantının organizasyonu, Millî Eğitim Bakanlığı, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmüş ve Millî Eğitim Vakfı ile Özel Okullar Derneği'nden parasal katkı alınmıştır.

2004 - 2005 öğretim yılı başında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında iki ayrı komisyon oluşturulmuş ve Avrupa Dil Gelişim Dosyasıyla ilgili çalışmalar devam etmiştir.

Birinci Komisyon, 15-18 yaş grubu öğrenciler için hazırlanmış dil dosyasında yer alan dil betimleyicileri için öğrenme etkinlikleri ve test maddeleri hazırlamayı amaçlamıştır. Komisyon orta dereceli okullara uygunluğu nedeniyle B1 ve B2 düzeyi için örnek test maddeleri ve öğrenme etkinlikleri hazırlamıştır.

İkinci Komisyon ise 05-09 ve 10-14 yaş grupları için yeni bir Avrupa Dil Gelişim Dosyası modeli geliştirmeyi hedeflemiştir. Modelin hazırlanma aşaması tamamlanmış ve pilot okullarda denemek üzere uygulanmasına başlanmıştır. Pilot okullardaki öğretmen ve öğrencilerden gelecek görüşler doğrultusunda yeni modele şekli verildikten sonra Eylül 2005'te Avrupa Konseyine akredite edilmesi için gönderilmesi planlanmıştır.

İlköğretim öğrencileri için yeni hazırlanan Avrupa Dil Gelişim Dosyası, 15 ilköğretim okulunda toplam 884 öğrenci ve 56 öğretmenle pilot olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Yüksek öğrenim düzeyinde henüz bir pilot uygulaması olmayan Dil Gelişim Dosyasının bir doktora tez çalışması kapsamında Atılım Üniversitesi Hazırlık Okulunda 2 deney, 2 kontrol grup üzerinde uygulanması ve Avrupa Dil Gelişim Dosyasının özgün değerlendirme (authentic assessment) yöntemlerine etkilerinin araştırılması için bir çalışma sürdürülmektedir.

Avrupa Dil Gelişim Dosyası projesinin temelini oluşturan "Common European Framework of Reference for Languages: Teaching, Learning, Assessment" başlıklı kitabın Türkçeye çevirisi için de Avrupa Konseyine başvurulmuş ve olumlu cevap alınmıştır. Bu kitabın Türkçeye çeviri hakkı Millî Eğitim Bakanlığına verilmiş ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının koordinatörlüğünde bir çeviri ekibi oluştu-

rulmuştur. 2005 yılı içinde çeviri işleminin tamamlanıp kitabın basıma hazır hâle getirilmesi planlanmıştır.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği'nin dil politikalarını çok dilliliğe göre düzenlemiş olduğu bir gerçektir. Çok kültürlü çok dilli Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde milli dil politikasının belirlenmesinin de aynı doğrultuda olması beklenmektedir. Çok dil bilerek yetişen bireylerin öncelikle Türkiye'de daha sonra da Avrupa'da daha iyi iş ve çalışma olanaklarına kavuşması bu düşüncenin ülke genelinde yaygınlaşmasına ve kabul görmesine neden olacaktır. Bireyin çok dil öğrenmeye güdülenmişlik düzeyi toplumsal ve ekonomik istemlerle doğru orantılı olarak gelişecektir. Bu bağlamda Avrupa Dil Gelişim Dosyası uygulamasının Türkiye'deki yabancı dil öğretimi olumlu yönde etkileyeceği muhakkaktır.

"Bu uygulamanın yabancı dil öğrenmeye getirdiği yeni kavramlar; öğrenen özerkliği (learner autonomy), kendini değerlendirme (self-assessment), öğrenmeyi öğrenme (learning to learn) ve kültürlerarası deneyim (cross-cultural experience) olmuştur" (Little, 1999). Bu yeni kavramlarla birlikte projenin dil öğretiminde köklü değişikliklere neden olması beklenmektedir.

Bu projeye birlikte, okullarda yıllardır yaygın olarak kullanılmakta olan dilin kurallarına ağırlık veren öğretim yöntemleri yerine dört temel dil becerisinin geliştirilmesi daha çok önem kazanmaktadır. Öğrenci başarısını ölçerken, gramer testleri yerine dört temel dil becerisini ölçen daha özgün ve iletişime yönelik değerlendirme yolları öne çıkmakta ve öğretme-öğrenme sürecinde öğrencinin kendini değerlendirmesi giderek önem kazanmaktadır. Bu anlayışın yabancı dil öğretmenlerinin rolünü ve sınıf içi uygulamaları etkilemesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı (2002). **Avrupa Birliği ve Türkiye** Ankara, Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü.

Council of Europe (1997). **European language portfolio** : proposals for development. Strasbourg , Council of Europe.

Demirel, Ö. (2004). **Yabancı Dil Öğretimi**. Dil Pasaportu, Dil Biyografisi, Dil Dosyası. Ankara, PegemA Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2002). "Portfolio-Oriented Foreign Language Education in Turkey", Famagusta, North Cyprus, Eastern Mediterranean University, **First International Education Conference: Changing Times, Changing Needs**.

Dobson, A. (1999). **The challenge of a European language portfolio** (ELP) *Babylonia* 1/1999 p.14-15.

Little, D. (1999). **The European language portfolio and self-assessment** . Strasbourg , Council of Europe.

Little, D. & Perclova, R. (1999). **The European language portfolio** . Guide for teachers and teacher trainers. Strasbourg , Council of Europe.

MEB, (2001). **2002 Yılı Başında Millî Eğitim** . Ankara, MEB, APK Kurulu Başkanlığı.

Sheils, J. (1999). **European Year of Languages 2001** : Towards a language portfolio for all. *Babylonia*, 1/1999, p.62-63.

